
ІГНАТОВИЧ О.Г.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка,
м. Старобільськ, Україна

РОЛЬ МЕТАФОРИ У ФОРМУВАННІ РИТОРИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

This article analyzes the current problem of professional training of future teacher – the formation of rhetorical culture as a complex of intellectual, moral, aesthetic, emotional, artistic and performing qualities of the teacher. Generalized analysis of the concept and structure of rhetorical culture made it possible to conclude that formed rhetorical culture helps to ensure high level of professional and pedagogical activity of the future teacher, which is presented in the teacher's ability to create and pronounce the text of a certain genre, using a variety means of artistic representation and rhetorical devices. Author of the article notes the role of metaphor in the formation of rhetorical culture future teacher. Analysis of works on the nature study of metaphor allows us to consider it as a tool for understanding reality, which is associated with operations for the processing of knowledge, their assimilation, transformation, storage and transmission of information, in addition a metaphor expresses the assessment of a particular phenomenon and the overall assessment of the system values of society. Using metaphor in the process of creating text promotes the development of thinking, imagination, intuition, so it is advisable to use the formation of rhetorical culture in learning process, metaphorical games, technology of metaphorical associative cards which influence the development on the future teacher of the ability to create and pronounce the author's text by a certain rhetorical genre.

Key words: rhetoric, rhetorical culture, rhetorical competence, metaphor, metaphorical model, metaphorical training, text.

У даній статті аналізується актуальна проблема професійної підготовки майбутнього педагога – формування риторичної культури, як комплексу інтелектуальних, морально-естетичних, емоційних, артистичних і виконавських якостей педагога. Узагальнений аналіз поняття та структури риторичної культури

дозволив, зробити висновок про те, що сформована риторична культура сприяє забезпеченню високого рівня професійно-педагогічної діяльності майбутнього вчителя, який проявляється в здатності педагога створювати і вимовляти текст певного жанру, в використанні різноманітних засобів художнього зображення і риторичних прийомів. Автор статті зазначає роль метафори у формуванні риторичної культури майбутнього вчителя. Аналіз робіт з дослідження природи метафори дозволяє розглядати її як інструмент пізнання дійсності, з яким пов'язані операції по обробці знань, їх засвоєння, перетворення, зберігання і передачі інформації, крім того метафора виражає оцінку того чи іншого явища і в цілому оцінку системи цінностей соціуму. Використання метафори в процесі створення тексту сприяє розвитку мислення, уяви, інтуїції майбутнього фахівця, тому доцільно з метою формування риторичної культури використовувати в процесі навчання метафоричні гри, технологію метафоричних асоціативних карт, розвиток здатності створювати і вимовляти авторський текст певного риторичного жанру.

Ключові слова: риторика, риторична культура, риторична компетенція, метафора, метафорична модель, метафоричний тренінг, текст.

В данной статье анализируется актуальная проблема профессиональной подготовки будущего педагога – формирование риторической культуры, как комплекса интеллектуальных, нравственно-эстетических, эмоциональных, артистических и исполнительских качеств педагога. Обобщённый анализ понятия и структуры риторической культуры позволил, сделать вывод о том, что сформированная риторическая культура способствует обеспечению высокого уровня профессионально-педагогической деятельности будущего учителя, который проявляется в способности педагога создавать и произносить текст определённого жанра, в использовании разнообразных средств художественного изображения и риторических приёмов. Автор статьи отмечает роль метафоры в формировании риторической культуры будущего учителя. Анализ работ по исследованию природы метафоры позволяет рассматривать её как инструмент познания действительности, с которым связаны операции по обработке знаний, их усвоения, преобразования, хранения и

передачи информации, кроме того метафора выражает оценку того или иного явления и в целом оценку системы ценностей социума. Использование метафоры в процессе создания текста способствует развитию мышления, воображения, интуиции, потому целесообразно сцелью формирования риторической культуры использовать в процессе обучения метафорические игры, технологию метафорических ассоциативных карт, которые оказывают влияние на развитие у будущего педагога способности создавать и произносить авторский текст определенного риторического жанра.

Ключевые слова: риторика, риторическая культура, риторическая компетенция, метафора, метафорическая модель, метафорический тренинг, текст.

Завдання сучасної вищої школи – створення необхідних передумов для розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів, гармонійного формування їх професійних і морально-етичних якостей, тобто підготовка різнобічного професіонала, здатного до різних сфер діяльності, що володіє високим рівнем культури. Вимоги до вчителя сучасної школи, до його комунікативних якостей постійно зростають, а реальний рівень комунікативної підготовки майбутніх вчителів залишається недостатнім. На жаль, практика свідчить про те, що частина сучасних вчителів далеко не завжди демонструє відповідні комунікативні вміння і навички, а відповідно і рівень мовленнєвої культури у частині молодих педагогів досить низький. Найчастіше це проявляється в невмінні педагога враховувати ситуацію спілкування і доцільно використовувати відповідну ситуації лексику, а можливо і в прояві вербальної агресії. В даний час найважливішим завданням професійної підготовки сучасного вчителя є формування системи професійно-орієнтованих компетенцій, серед яких однією з найбільш значущих є риторична компетенція, тому «необхідно готувати риторично освічену особистість, здатну до культурного, гуманного, доброзичливого, діалогічного спілкування. Тому одним із найважливіших завдань сучасної освіти має бути підвищення якості мовлення педагога, як однієї з провідних складових його професійного успіху» [4, с. 15].

Мета статті – проаналізувати роль метафори у формуванні риторичної культури майбутнього педагога.

Теоретико-методологічні засади риторики як науки і закони мовленнєвої діяльності досліджували О. Волков, А. Капська, А. Михальська, О. Мурашов, Ю. Рождественський, Г. Сагач, І. Шведова, О. Юніна. Проблему формування риторичної культури та питання мовленнєвої підготовки майбутніх педагогів

розглядали Я. Білоусова, Д. Будянський, Г. Васильєва, В. Герман, Л. Головата, Н. Голуб, Д. Гусєв, В. Кан-Калік, О. Кісенко, Т. Кобзева, Л. Колесникова, В. Костомаров, О. Марченко, М. Петров, А. Первушина, В. Полторацька, В. Тарасова, А. Уварова та інші. Риторико-мовленнєвий компонент у структурі педагогічної діяльності в своїх роботах вивчали В. Артемов, М. Вашуленко, Ф. Гоноболін, І. Зязюн, Л. Мацько, А. Первушина, Г. Сагач, Л. Ткаченко, О. Штепа.

Аналіз сучасної наукової літератури дозволив виділити основні аспекти, в яких поняття «риторика» розглядається, по-перше, як наука про ораторське мистецтво і майстерність публічного виступу; по-друге, як сукупність методів переконання, форм і методів мовленнєвого впливу; по-третє, як філологічна дисципліна. Традиційно риторику розглядають як філологічну дисципліну, об'єктом вивчення якої перш за все є теорія красномовства і ораторське мистецтво. Сучасні підходи до вивчення риторики як науки дозволяють зробити висновок про поліфункціональність риторики, тому що вона використовує і синтезує дані багатьох наукових областей (наприклад, філософію, лінгвістику, етику, психологію, педагогіку).

Актуальною для педагогічної діяльності можна вважати формулу Цицерона, яка стверджує, що «оратор є той, хто будь-яке питання викладе зі знанням справи, струнко і витончено, з гідністю при виконанні». Не викликає сумніву твердження, що сучасний педагог – це фахівець з високим рівнем комунікативної та риторичної культури, який не тільки розбирається в своїй професійній сфері, але і розвинений різносторонньо, який вміє мислити і читати, грамотно і аргументовано викладати свою точку зору, ефективно взаємодіяти з оточуючими і учасниками педагогічного процесу.

Одним з основних інструментів педагогічної діяльності традиційно вважається словесний вплив вчителя на учня, але варто відзначити, що будь-який інструмент, в тому числі і слово, може бути «якісним» або абсолютно непридатним для роботи. Ще древні філософи стверджували, що основною метою монологічного мовлення є «звернення слухачів в свою віру», а на думку Аристотеля, слово – «найсильніша зброя людини». Напевно, тому відомий вислів І. Павлова про те, що «слово зробило нас людьми», можна вважати основним меседжем формування риторичної культури майбутнього вчителя, який повинен вміти «працювати зі словом», а це означає вміти мислити, аналізувати, зіставляти, відчувати і співпереживати. Володіння ораторським мистецтвом значно розширює кругозір педагога, підвищує ефективність результатів педагогічної взаємодії і збільшує можливості суб'єктів освітнього процесу. Знання з різних наукових сфер дозволяє педагогу ефективно донести їх до учнів, озброєє викладача комунікативними вміннями і навичками, які допомагають грамотно організувати процес пізнання і зробити його продуктивним. Майбутньому вчителю в процесі професійної підготовки

необхідно створити умови для оволодіння прийомами побудови різних моделей спілкування, щоб в ясній і цікавій формі донести до учнів знання, навчитися будувати процес передачі знань не у вигляді суми готових знань, а в формі співпраці рівноправних суб'єктів процесу пізнання. Тому, безумовно, введення в професійну підготовку майбутнього вчителя курсу педагогічної риторики сприятиме формуванню риторичної культури і риторичної компетентності майбутнього вчителя, що перш за все проявляється в розвитку мовної особистості вчителя і сприяє оволодінню умінням вирішувати комунікативні та педагогічні завдання в конкретній ситуації професійного спілкування.

Проблема професійної підготовки вчителя на основі компетентнісного підходу актуальна і має перспективне значення як для професійної підготовки вчителя в цілому, так і для дослідження проблеми формування професійного мовлення вчителя зокрема. Як відзначають дослідники, риторична культура – це: «якісна характеристика особистості, «показник духовного розвитку, сформованих риторичних знань, умінь та навичок, а також здібностей та потреб у риторичній діяльності. Це категорія, яка реалізується у всіх видах фахової діяльності, сприяє формуванню багатограних відношень, забезпечує самопізнання, саморозвиток, самовиховання через володіння риторичним досвідом, набутих людством» [1, с. 14]; «важливе динамічне системне особистісне утворення, яке характеризує досягнення викладача в засвоєнні риторичних знань і вмінь, а також готовність застосовувати їх у процесі професійно-мовної взаємодії, через яку відбувається реалізація цілей і завдань вищої освіти» [4, с. 16]. Саме сформована риторична культура формує риторичну особистість майбутнього педагога, «яка, володіючи ефективним мисленням, якісним мовленням, демонструє високий культурно-комунікативний рівень, успішно реалізує закони риторики в будь-яких ситуаціях спілкування» [5, с. 68].

Риторична культура сприяє формуванню риторичної компетенції, під якою розуміємо усвідомлене і мотивоване використання вчителем риторичних засобів з поєднанням його інтелектуальних, духовних, моральних якостей, що забезпечують як силу переконання емоційного впливу на адресата, так і можливість виразити особливості своєї особистості, створити неповторний образ оратора. Процес створення риторичного іміджу педагога – процес тривалий, який визначається цілою низкою чинників, наприклад, мовні здібності і певна мовна специфіка, накопичений досвід мовленнєвої діяльності, рівень мовленнєвої культури і мовної ерудиції, мовних особливостей. Як відзначають дослідники риторичної культури, риторична компетенція охоплює знання правил стратегії і тактики спілкування, побудови конструктивного діалогу, прийомів аргументації, жанрових особливостей педагогічного мовлення, засобів мовного вираження, техніки риторики; знання загальних

законів і принципів мовленнєвої поведінки, можливості їх використання у різних ситуаціях спілкування; оперування в мовленні понятійним апаратом, жанровим і мовним багатством, засобами аргументації й системою доказів; вміння здійснювати підготовку, планування, аналіз, рефлексію й самооцінку будь-якого ситуативного мовлення; володіння невербальними засобами спілкування тощо.

Традиційно в структурі риторичної культури виділяють такі компоненти, як мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-творчий, мовностилістичний, психолого-педагогічний, виконавсько-артистичний. При цьому слід звернути увагу на точку зору Д. Будяньського, який вважає, що в структурі риторичної культури майбутнього педагога слід мати на увазі ще й естетико-культурологічний компонент, який передбачає: високий рівень естетичного виховання; знання з етики та естетики, світового та вітчизняного мистецтва, в тому числі і ораторського; «почуття форми» як інтегративної здатності естетичного сприйняття (емпатія, асоціативні зв'язки мислення і уяви в сприйнятті форми і мовленнєвому продукуванні); естетичні потреби, зокрема, у гарному мовленні; гармонійно-діалогічний стиль спілкування з аудиторією; володіння навичками виразного читання [4, с. 16]. Таким чином, основою формування риторичної культури майбутнього вчителя є теорія мови, яка розглядає професійне спілкування як діяльність, а в якості продукту мовленнєвої діяльності виступає текст або мовне висловлювання.

В рамках даного дослідження при розгляді способів побудови виразної мови у всіх областях мовленнєвої діяльності вчителя, яка базується на теорії художнього слова і жанрової стилістиці, свідомому і доцільному використанні законів мови і мовних засобів, дотриманні правил логічної, точної і виразної мови, ми аналізуємо роль метафори як одного із засобів художнього зображення в процесі формування риторичної культури майбутнього педагога як комплексу «інтелектуальних, морально-естетичних, емоційно-чуттєвих та артистично-виконавських якостей, які виражаються у формі оригінального риторичного продукту» [4, с. 16]. Протягом останніх десятиліть фіксується підвищена увага до метафори і функцій, які вона виконує в освітньому процесі, а саме, як відзначають дослідники, саме «метафори беруть участь в побудові емоційного ставлення до світу, задають рамки і способи мислення, формують конструкти світосприйняття», тому метафора в процесі педагогічного спілкування може стати «інструментом виховання, розвитку особистості і моральних цінностей, вона актуалізує ставлення до пропонованої ситуації, самовідношенню, вибору позиції, а також впливає на формування або коригування самооцінки» особистості [6, с. 86–88].

Узагальнена позиція А.Річардса, що думка людини є метафоричною та аналіз досліджень різних сфер наукового знання, дозволив Т.Бородулькіной

узагальнити думки авторів на природу і функції метафори, в яких метафора, по-перше, служить не тільки найменуванню, але й мисленню (Х.Ортега-і-Гассет); по-друге, метафора поширює й розширює значення за допомогою порівняння, натякає на значення, викликає до життя щось нове, наприклад, породжує новий смисл або нове значення (Ф.Уілрайт); по-третє, метафора розкриває через образ латентну сутність об'єкта, тому завдяки метафорі поглиблюється розуміння реальності(Н.Арутюнова)[2, с. 81–86]. При цьому важливим для розуміння значення метафори можна вважати висновок М.Блека, який стверджує, що внаслідок використання метафоричних висловлювань відбуваються зрушення в ставленні людини до тих або інших об'єктів. Метафору можна вважати інструментом пізнання людиною дійсності, тому що саме з метафорою пов'язані багато операцій з обробки знань, а саме їх засвоєння, перетворення, зберігання і передача інформації, крім того метафора виражає оцінку того чи іншого явища і в цілому оцінку системи цінностей соціуму. Практичне застосування метафори в процесі навчання є науково обґрунтованим і доведеним і пов'язане з реалізацією наступних цілей: розвиток образного, творчого, метафоричного мислення («вміння знаходження і використання метафор у вирішенні професійних проблем, пошуково-дослідницької діяльності»); розвиток здатності до розуміння і осмислення; актуалізація, «пожвавлення», розвиток професійних смислів як структурних елементів образу професії педагога; забезпечення зв'язку донаучних уявлень і знань з науковими (семантичне опосередкування: метафора є сполучною ланкою між семантичним простором науки, професійного середовища, яку представляє викладач, і семантичним простором життєвих уявлень учнів); стимулювання самопізнання і саморефлексії і ін. [3, с.62].

Безумовно, вчитель повинен звертати увагу на усвідомлення цілей і завдань професійної педагогічної спілкування, на підготовку промови, на створюваний образ оратора, на емоційний вплив на слухачів і зміст промови, композицію, стильові і жанрові особливості мови та ін.

Одним з «риторичних продуктів» мовленнєвої діяльності вчителя є створюваний в процесі професійно-педагогічної комунікації текст. Таким чином, можна стверджувати, що одним з показників риторичної компетенції майбутнього педагога є здатність створювати, вимовляти і осмислювати текст відповідно до мети і ситуації публічної та професійно-педагогічного мовлення, що може оцінюватися за такими параметрами: цілеспрямованість, активність і результативність. Ефективна мовна діяльність майбутнього педагога передбачає оволодіння: мовною компетенцією, яка вимагає дотримання норм сучасної літературної мови; комунікативної компетенції, яка передбачає вміння вчителя вирішувати завдання спілкування в конкретних для професійно-педагогічної діяльності комунікативних ситуаціях; риторичної компетенції,

яка проявляється в здатності фахівця створювати і вимовляти текст відповідно до мети і ситуацією публічних промов. Тому формування риторичної культури і риторичної компетенції педагога повинно бути направлено на дидактичне забезпечення навчального процесу, по-перше, пов'язаного з розвитком високого рівня комунікативних умінь майбутніх учителів; по-друге, дослідження мовної особистості студентів в процесі оволодіння мовноведчеськими дисциплінами; по-третє, лінгвістичне наповнення жанрових характеристик риторичних усних і письмових текстів.

При підготовці текстів різних риторичних жанрів з використанням метафори студентів слід познайомити з моделлю тексту того чи іншого жанру, що допоможе їм логічно і композиційно оформити створюваний текст і привести його у відповідність до вимог, які пред'являються до тексту конкретного жанру. Використання метафори в процесі створення тексту сприяє розвитку мислення, уяви, інтуїції, тому що через усвідомлення і розуміння метафори відбувається своєрідна «розшифровка і побудова» метафоричних образів, завдяки яким студенти можуть отримувати «естетичну насолоду» від літературних текстів, непрямим шляхом набувають уявлень про норми поведінки і етичні цінності. В основі метафори, як і притчі, лежить перенесення сенсу з однієї області в іншу, що здійснюється, як правило, за участю образних уявлень. Глибина осмислення, нестандартність трактувань метафор свідчить не тільки про рівень інтелектуального розвитку, але й багатогранності його внутрішнього світу, його ціннісно-сміслового відношення до дійсності і до себе» [9].

При використанні метафори в тексті конкретного риторичного жанру слід звернути увагу студентів на те, що метафора чи метафорична модель, лаконічно висловлюючи основну думку, не повинна викликати негативного сприйняття і ставлення до змісту цієї мови з боку слухача. Робота зі створення тексту не повинна замикатися лише самостійною індивідуальною, в тому числі і внутрішньою, роботою студента, а передбачає активну участь в усних монологічних виступах кожного студента. При цьому обов'язковим етапом після прослуховування підготовленого і поданого тексту повинно бути обов'язкове подальше рецензування за розробленою схемою, чому теж можна надавати характер риторичного виступу. Виходячи з текстоцентричного підходу, можна виділити функції метафори, які визначають текстову організацію і реалізацію образного потенціалу метафори, а саме орнаментальна, мнемонічна, пояснювальна функції і функція економії ресурсів вираження інформації, яка підкреслює здатність метафори служити не тільки засобом прикраси, але і засобом пояснення явищ реальної дійсності. Метафори, за допомогою яких інформація вводиться в текст, можуть служити матеріалом для довідок, до якого майбутній педагог може звернутися в

разі ускладнення або уникнення комунікативних невдач, а також небажаних тривалих інтонаційних пауз в момент мовленнєвої діяльності. Наприклад, з виробничої галузі нафтової сфери та медичної проблеми наркотичної залежності в мову прийшло стійке словосполучення «нафтова голка», але при цьому характеризуючи певну економічну або політичну ситуацію, можливе використання дієслів «злізти», «зістрибнути» або «злетіти». Саме вибір дієслова визначає динаміку і експресивність описуваної ситуації і авторське ставлення до того, що може скласти основне смислове навантаження створюваного тексту. В рамках створення тексту або окремого висловлювання можливе використання поетапних завдання, які прогнозують його зміст (наприклад, кінцівку або фінал), варіанти реплік діалогу, трансформацію конкретного висловлювання.

Метафоризація – динамічний процес, він призводить в динамічний стан знання про світ, тому що в цьому процесі бере участь одразу вже готове набуте значення і разом з тим викликана ним асоціативна уява, а також – не сумісні на перший погляд позамовні суттєвості, в чому виявляється когнітивна функція метафори [8, с. 27]. Наприклад, часто з метою донесення сенсу теоретичного положення педагог використовує метафоричні образи, ще В. Гумбольдт вважав, що в ряді пізнавальних ситуацій метафоричні образи просто необхідні, тому що без них неможливо розуміння: «Якщо вам здається, що метафора – просто прикраса, примха ораторів і поетів, ви серйозно помиляєтеся. Ми просто не можемо говорити без метафор про абстрактні речі. Кожному, хто хоче говорити про речі, які не можна побачити, почути і т. п., доводиться говорити так, немов їх можна побачити, почути, понюхати, відчути на дотик або на смак» [7, с. 306]. Як зазначає Л. Турищева «досвід будь-якої людини, пов'язаний з пізнанням власного внутрішнього світу, складає основу для величезної різноманітності метафор, в якій психічні феномени можуть трактуватися як якась суть і упереджені або одушевлені предмети» [9]. Тому що, метою метафори є не просто назва предмета мовлення, тобто номінація, а його експресивна характеристика. Ще О. Пушкін відзначав, що «стежити за думкою великої людини є наука сама цікава», тому кращі майстри красномовства не тільки ретельно продумували зміст виступу, а й постійно вдосконалювалися у своїй професійній сфері і в області мови. Наприклад, одним із прийомів формування риторичної культури в практиці професійної підготовки майбутніх вчителів слід передбачити ведення риторичних зошитів або щоденників, які дозволять вводити в професійному «майбутньому» відомі «мудрі думки» (фразеологізми, крилаті слова, прислів'їв і приказок, цитати) в створювані студентами тексти. На наш погляд, доцільним в процесі професійної підготовки майбутніх вчителів буде використання технології метафоричних асоціативних карт, яка активно використовується в процесі

підготовки психологів. Формування риторичної компетенції передбачає активне використання риторичних ігор, метою яких є формування вміння швидко реагувати на ситуацію з використанням відповідних засобів мови і мовлення, змінювати мовленнєву поведінку відповідно до дій партнера, а також створювати за короткий відрізок часу нове висловлювання відповідно до умов гри, що значною мірою сприяє максимальному розвитку і прояву імпровізаційних умінь майбутніх учителів. Для введення в процес професійної підготовки майбутнього вчителя риторичних ігор слід врахувати значиму для нашого дослідження позицію авторів (І.Вачков, І. Шубіна), які стверджують, що в основі гри лежить метафора чи метафорична модель, яка і визначає правила або «статут» гри. На їхню думку, ігри, в тому числі і риторичні ігри, сприяють розвитку у учасників здатності до метафоризації, тобто до метафоричного мислення та створення метафор, тому можуть розглядатися як метафоричний тренінг. Тому на думку І. Шубіної, метафоричний тренінг – це тренінг з використанням будь-якої метафори, до яких можна віднести довгі оповідання, які мають посилення до складних ситуацій; анекдоти і короткі оповідання; аналогії, порівняння і короткі фрази; метафори стосунків; артистичні метафори [10, с.208].

Таким чином, формування риторичної культури і риторичної компетенції майбутнього педагога забезпечує адекватний обмін науковою і навчальною інформацією в процесі безпосереднього усного спілкування і в письмовій комунікації в професійно-педагогічній діяльності. Основними аспектами характеристики риторичної культури майбутнього вчителя є: знання принципів організації взаємодії педагога з учнями та впливу на них; вміння вчителя правильно організувати свою мовну діяльність і дотримуватись вимог до комунікативних якостей мовлення; дотримання правил і принципів техніки мови, грамотне поводження з голосовим апаратом; використання в мовній діяльності різних функціональних стилів і засобів художнього зображення; знання і дотримання норм сучасної літературної мови. Використання метафори, метою якої є не проста номінація предмета мовлення, а його експресивна характеристика, є засобом і механізмом формування риторичної культури майбутнього педагога. Перспективи подальшого дослідження ролі метафори у формуванні риторичної культури педагога припускають створення системи компетентісно орієнтованих завдань в процесі вивчення педагогічних дисциплін.

Список використаних джерел:

1. Білоусова Я.В. Формування риторичної культури студентів гуманітарних факультетів у навчально-виховному процесі: автореф.дис....канд. пед.

- наук: спец. 13.00.04. «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2004. 20 с.
2. Бородулькіна Т.О. Метафора в процесі професійної підготовки майбутніх психологів. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. № 37 (61). С. 81–86.
3. Бородулькіна Т.А. Опыт использования метафорических ассоциативных карт в преподавании психологических дисциплин. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2014. №43 (67). с. 59–68. URL: <https://www.b17.ru/article/20048/> (дата звернення:18.10.2020).
4. Будянський Д.В. Суть і структура риторичної культури викладача вищого навчального закладу. Теорія та методика навчання та виховання. 2016. Вип. 39. С. 12–22.
5. Герман В.В. Риторична культура як основа формування риторичної особистості вчителя. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. 2013. Вип. 20. С. 66–69.
6. Гудзовская, А. А. Педагогическая метафора в образовательном процессе. Мир психологии. 2017. № 4(92). С. 85–92.
7. Гумбольд В. Избранные труды по языкознанию. Новгород: Прогресс 1984. 400 с.
8. Купрій Т.Г. Метафоричне мислення як ознака креативності студента. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2013. № 3–4. С. 25–31.
9. Туріщева Л. В. Використання метафор в процесі навчання як умова розвитку мислення. Вісн. Харк. націон. педаг. ун-ту. Психологія. 2011. Вип.41. С.219–223. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psykhol_2011_41_27. (дата звернення:30.09.2020).
10. Шубіна І.Є. Застосування методу метафори в психотерапії. Методологія та технології прак.психології в системі вищої освіти: Тези доп. міжн. наук.-практ. конф. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, Поліграф-Центр, 2009. С.206–208.

Transliteration of References:

1. Bilousova YA.V. Formuvannya ritorichnoi kul'turi studentiv humanitarnih fakul'tetiv u navchal'no-vihovnomu procesi: avtoref.dis....kand. ped. nauk: spec. 13.00.04. «Teoriya i metodika profesijnoi osviti». Kiïv, 2004. 20 s.
2. Borodul'kina T.O. Metafora v procesi profesijnoi pidgotovki majbutnih psihologiv. Naukovij chasopis NPU imeni M.P.Dragomanova. Seriya № 12. Psihologichni nauki: Zb. naukovih prac'. Kiïv: NPU imeni M.P.Dragomanova, 2012. № 37 (61). S. 81–86.
3. Borodul'kina T.A. Opyt ispol'zovaniya metaforicheskikh asociativnyh kart v

- prepodavanii psihologicheskikh disciplin. Kіiv: NPU im. M.P. Dragomanova. 2014. №43 (67). s. 59-68. URL: <https://www.b17.ru/article/20048/> (data zvernennya:18.10.2020).
4. Budyanskij D.V. Sut' i struktura ritorichnoї kul'turi vkladacha vishchogo navchal'nogo zakladu. Teoriya ta metodika navchannya ta viovannya. 2016. Vip. 39. S. 12–22.
 5. German V.V. Ritorichna kul'tura yak osnova formuvannya ritorichnoї osobistosti vchitelya. Tvorchya osobistist' uchitelya: problemi teorії i praktiki. Naukovij chasopis NPU imeni M. P. Dragomanova. Seriya 16. 2013. Vip. 20. S. 66–69.
 6. Gudzovskaya, A. A. Pedagogicheskaya metafora v obrazovatel'nom procese. Mir psihologii. 2017. № 4(92). S. 85–92.
 7. Gumbol'd V. Izbrannye trudy po yazykoznaniyu. Novgorod: Progress 1984. 400 c.
 8. Kuprij T.G. Metaforichne mislennya yak oznaka kreativnosti studenta. Neperervna profesijna osvita: teoriya i praktika. 2013. № 3–4. S. 25 –31.
 9. Turishcheva L. V. Viktoristannya metafor v procesi navchannya yak umova rozvitku mislennya. Visn. Hark. nacion. pedag. un-tu. Psihologiya. 2011. Vip.41. S.219–223. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psykhol_2011_41_27. (data zvernennya:30.09.2020).
 10. Shubina I.Є. Zastosuvannya metodu metafori v psihoterapiї. Metodologiya ta tekhnologii prakt.psihologii v sistemi vishchoї osviti: Tezi dop. mizhn. nauk.-prakt. konf. Kіiv: NPU imeni M.P.Dragomanova, Poligraf-Centr, 2009. S.206–208.

IGNATOVYCH Olga Hennadiivna,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy, Luhansk Taras Shevchenko National University, Starobilsk, Ukraine

E-mail: pedagogica.ignatovich@gmail.com

THE ROLE OF METAPHOR IN THE FORMATION OF RHETORIC CULTURE OF A FUTURE TEACHER